

SZÁSZ FERENC

GODOT-RA VÁRVA. A VÁRAKOZÓ: ISTEN

„Drága kincs és olaj van a bölcshajlékában, az ostoba ember pedig eltékozza azt.” (Péld 21,20)

„Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt.” (Lk 15,20)

Magam sem tudom, miért, de amióta Brassóba hazakerültem, nem járok színházba. Tudom, veszítek ezzel, de valahogy úgy van: a könyv, még ha drága is, jobban vonz: szeretem én magam elképzelni azt, amit a rendező láttatna velem.

Így mulasztottam el a Sepsiszentgyörgyi Színház 2005/2006-os évadjának egyik produkcióját, Samuel Beckett *Godot-ra várva* című drámájának Tompa Gábor rendezte előadását. Feleségem lelkesedése bírt rá, hogy többször is elolvassam, annál is inkább, mivel egybecsengett azokkal a gondolatokkal, gondokkal, amelyek akkoriban foglalkoztattak.

Szokatlan lesz ez a beszéd. Sokat fogok hivatkozni a drámára, de talán többeket is megérint egy-egy gondolata, és nem fogjátok azt hinni, hogy felcsaptam színkritikusnak.

Mindig bosszant, ha a fogalmakat, a megnevezéseket nem használjuk helyesen. A teológián tanuló diákokat gyakran nevezzük teológusoknak, s ilyenkor felmerül bennem a kérdés: ki avagy mi volt akkor Dávid Ferenc, Enyedi György vagy Szentábrahám Mihály – hogy csak a hazai unitáriusokat említsem. Jómagam még mindig csak teológiai hallgatónak érzem magam, távol attól, hogy csak reménykedjem is abban, hogy valaha egyéni, számottevő és jelentős teológiai munkásság fog nevemhez kapcsolódni. A gyakorló lelkész Jézus „tudományát”, evangéliumát prédikálja vasárnapról vasárnapra, igaz, néha az ő agyát is „megkísértik” a nagy kérdések, ha csak olyan szinten is, hogy mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás?

Ilyen kísértésbe estem, amikor azon kezdtem töprengeni, vajon van-e hite Istennek, és ha igen, miben, kiben hihet Isten?

Alapfokon arra a következtetésre gondoltam, hogy Istennek nem lehet jellemzője a hit, egyszerűen nem lehet rá szüksége: Ő mint a lét forrása és egyben teljessége olyan tudással, bizonyossággal bír önmagáról, amely fölöslegessé teszi a hitet, a „reménylett dolgok valóságát”. Mégis kétségek gyötörték: amikor Isten a világot és az embert teremtette és ez utóbbit a hittel is megajándékozta, valahonnan „elő kellett vennie” ezt a lelki tehetséget is, de egyáltalán: bizonyos lehet-e Isten abban, hogy a teremtés szándéka szerinti célhoz, az ember pedig üdvösség-

re jut? És itt – úgy érzem – már nem szörszálhasogató spekulációról van szó, hanem véresen komoly kérdésről, hiszen Isten az ismeret mellett szabad akarattal is megajándékozta az embert: képesek vagyunk arra, hogy elpusztítsuk a világ ismert részét és kárhozatba taszítsuk önmagunkat vagy embertársainkat azáltal, hogy a teremtést eltérítjük céljától. Isten bizonyos szempontból tehetetlenné vált, amikor a maga mindenhatóságából és szabadságából nekünk is juttatott, és – bár ez így nagyon primitív spekuláció – „rákényszerül” arra, hogy higgyen és bízson bennünk, gyermekeiben. Remélem, senki se tekinti ezt a gondolatsort istenkáromlásnak, hiszen – írja a Szentírás – hogy tekintélyével takarózzam, „a lélek mindeneket vizsgál, még Istennek mélységeit is.”

Az analógia legalábbis erre utal: a földi szülő csak addig ellenőrizheti, irányíthatja, „foghatja gyermeke kezét”, amíg az kicsi, erre rászorul, mert egyedül életképtelen, azután minden félelme, kétsége és aggodalma ellenére is szárnyra kell bocsátania, sőt erre kell bízgatnia, s ettől kezdve hinnie, bízni, reménykednie kell, ha nem is gyermekében, de legalább annak boldogulásában, önállóságában. Itt merült fel a tékozló fiú édesapjának képe, aki elengedi gyermekét, mert szereti. Szokatlan módon teszi ezt, feltételeket se szab, kémekeket és szolgálkat se küld utána, s minden rossz előérzete ellenére egyszerűen várja, hogy hazatérjen, hogy hírt halljon felőle. A földi szülő tehetetlenségre ítéli magát gyermeke iránti szeretetéből, annak szabadsága végett, és arra kényszerül, hogy higgyen benne. Istennek a „tékozló fiúra” való várakozását nem örökíti meg az evangélium, de a találkozás jelenetéből, amelyet felolvastam, elképzelhetjük, hogy ez a várakozás képezte lényegében élete fő motivációját, a többi dolog önmagától történt, bejáratott rendje szerint.

Mielőtt Samuel Beckett drámáját megpróbálnám röviden összefoglalni azoknak, akik nem látták, nem olvasták, néhány szót a szerzőről. Beckett 1906-ban Dublinban született, itt járt egyetemre, ahol francia–olasz szakos diplomát szerzett. A harmincas évek végén Párizsban találjuk, ahol egyetemi lektorként dolgozik. A második világháború alatt bekapcsolódott a francia ellenállási mozgalomba. 1952-ben írta *Godot-ra várva* című drámáját, amelyet a következő évben – hiszen franciául írja – Párizsban mutattak, be s ezzel egycsapásra világhírűvé vált. Még ebben az évben megkapta az irodalmi Nobel-díjat, de elmenekült a díj átvétele elől, nem kívánt nyilatkozni. 1989. december 22-én bekövetkezett haláláig jelentős életművet alkotott. A párizsi Montparnasse temetőjében az igazán nagyok között nyugszik. Neve megkerülhetetlen a múlt század irodalmában, főleg ha az abszurd dráma kerül szóba. Életrajza ismeretében és a múlt századra visszagondolva, jobban megértjük, hogyan kerül érdeklődésének homlokterébe a lét értelmetlensége, abszurditása, bár drámája nem öncélú: az ember védékező erőit próbálta felszabadítani, hiszen a klasszikus görög dráma katarzisa – már a 20. század borzalmainak ismeretében – szerzőtársai közül sokak szemében kétséges célnak tűnt. Egyik kritikusa, Jean Anouilh úgy vélte, hogy a híres filozófus,

Pascal *Gondolatok* című művét formálta drámává, magyar méltatója, Balogh József szerint a dráma a személy „időből való kihullását” jeleníti meg, és azt az erőfeszítést, hogy találjon valamit, ami oda visszavezetheti. Michel I. Collins kritikus szerint nincs bizonyosság arra nézve, miről szól a dráma, de Beckett egyik kommentárja eligazító lehet: „Van egy gyönyörű mondat Szent Ágostonnál... Ne ess kétségbe: az egyik lator üdvözült... Ne reménykedj: a másik lator elkárhozott”. E mondat – némi kiegészítéssel – a drámában is előfordul.

A mű magyar címe így volna helyesebb: *Godot várása közben* (*En attendant Godot*); s a mű két főszereplőjének, Vladimirknak és Estragonnak ez a várakozás a léte. Ezt az tölti ki, amit közben tesznek: jóformán semmit. Van egy homályos előéletük, rajtuk kívül is élnek emberek, utalásszerűen, kettő fel is bukkan a színen, Pozzo és Lucky, akik ugyanolyan szorosan összetartoznak, mint Vladimir és Estragon, sőt, rövid időre egy kisfiú és annak testvére is felbukkan, hírt hozva Godot-ról, akiről talán a legkevesebbet tudunk, hiszen meg sem érkezik végül. Homály és kettőség jellemzi e művet, ezért abszurd: értelmetlen és céltalan minden, pótcselekvés, időhúzás, halandzsa, hiány és hiábavalóság... és a végén Godot sem érkezik meg. Megáll az idő, elvész a remény, hacsak arra nem gondolunk, hogy az országút szélén, ahol mindez történik, az első felvonás kiszáradt fája a másodikra kizöldül, tehát a vegetatív lét nem szűnt meg. Az ember és sorsa? „Egy nap megszületünk, egy nap meghalunk, ugyanazon a napon, ugyanabban a percben... Az asszonyok a sír felett szülnek, lovagló ülésben, a nap egy percig csillog, aztán ismét az éjszaka következik” – mondja Pozzo, az egyik szereplő.

Talán meglepő, hogy az én olvasatomban a dráma alapvetően vallásos mű – mások a modern ipari társadalom manipulációinak leleplezését vagy egyszerűen kétségbeesett bohóctréfát láttak az egészben. Azért vallásos, mert süt belőle a kétségbeesés és a kiüttlalálás vágya. Szerintem egyenesen a vallás legfontosabb kérdése képezi a tárgyát, az üdvözülés és/vagy az elkárhozás. Godot, akiről olyan keveset tudunk, Istenre utal (Godot neve mintha az angol *Godra* vagy a német *Gottra* emlékeztetne). Vladimirről maga Beckett vallotta, hogy ő a „mozgató erő”, míg ellenpárja, Estragon a „mozdíthatatlan tény”. Ezért sem válhatnak el egymástól, ők *együtt* az ember, csak együtt várhatják a megváltó találkozást Godot-val. Egy másik szereplőről, Puzzóról felmerül ugyan a gyanú, hogy ő volna Godot, de Beckett ezt határozottan tagadja. Az ő ellenpárja, Lucky, akihez nemcsak jelképes kötelék, de valóságos kötél is rögzíti, az emberi lény képességeinek és lehetőségeinek állatlóságba hanyatló megromlását jelképezi. A fiú számomra valahogy Jézust lopja be a színre: kisgyermek, aki hírt hoz Godot létezéséről, egyik esetben juhásztor, a másik esetben – testvére képében – kecskepásztor, s a Biblia ismeretében tudjuk, milyen szerepet töltenek be ezek az állatok a krisztusi végítélet napján.

Godot esetleges „istenségére” az utal, hogy „fehér szakálla van”, hasonlít a hagyományos istenképhez, és ha a szereplők feladják a várakozást, „megbüntetheti őket”, megérkezése pedig maga volna a dráma és a néző szempontjából a

„Deus ex machina”, a mindent megoldó vagy megmagyarázó végkifejlet. Magam azzal is megelégedtem volna, ha csak megszólal, mint Madách Imre halhatatlan művében, és mond valamit, üzen valamit, akár kevésbé biztatót is annál, mint hogy „küzdj, és bízva bízzál...”

Hőseink csak azt bánják, hogy úgy 1900 táján, mikor ez még lehetséges volt, nem ugrottak le együtt, kézen fogva az Eiffel-toronyról az első közt; de most már késő, fel sem engednék oda a két „csavargót”. Amikor fel akarják akasztani magukat a fára, neveltségessé is válnak: először azon vitatkoznak, ki súlyosabb, másodszer a gyenge madzag nem bírja meg őket. Szeretnének büntudatot tartani, de azon kívül, hogy születtek, nincs mit megbánniuk. Estragon egyszer – az iskolában vagy a börtönben – belelapozott ugyan a Bibliába, de csak a Szentföld térképére emlékszik: „Színes térkép volt, nagyon szép. A Holt-tengert halványkékre festették. Csak ránéztem, elfogott a szomjúság. Elhatároztam, hogy a mézesheteket ott töltöm. Úszunk, és boldogok leszünk.”

A várakozás unalmát egymás és önmaguk marcangolásával töltik el, életfilozófiájuk, ha ez annak nevezhető, ebben merül ki: „Ne csináljunk semmit. Ez a legokosabb”. Reményük? Az, hogy Godot, ha megérkezik, megmondja majd, mit kell tenniük, vagy oltalmat nyerne nála, hiszen valamikor „kérelemmel járultak elébe” s bár „bizonytalan felterjesztésükre” csak azt a választ kapták, hogy „majd meglátjuk”, ez is több a semminél. Jogaik nincsenek, „elbaltázták” őket, közvetlen és hosszú távú jövőjük Godot megérkezésétől és akaratától függ.

A világ állapotát Pozzo így jellemzi: „A könnyek mennyisége a földön változatlan. Mihelyt valaki abbagyja a sírást, másvalaki máshol sírva fakad. Ugyanez a törvény érvényes a nevetésre is. [...] Ne ócsároljuk hát korunkat, hiszen nem rosszabb a régebbi koroknál [...]. Természetesen ne is dicsérjük [...]. Ne beszéljünk egyáltalán róla [...]. Annyi bizonyos, hogy nagy a népszaporulat.”

Az eget nézik, de Istent nem látják: „...a szelídségnek és nyugalomnak fátyola mögött ott vágtat az éjszaka, és ránk veti magát, klatty! szóval így, épp, amikor legkevésbé várjuk. Így történt ez, bizony, ezen a kurva földön”, ahol úgy érzik magukat, mintha nem a valóságos életben, hanem színházban, cirkuszban, orfeumban volnának. Egy személyes Isten létének gondolata csak Lucky fantazmagóriájában merül fel, mint egy fehér szakállas álomkép. Amikor Godot-nak üzennek a kisfiúval, talán Istenre gondolnak, de már önmaguk létében sem bizonyosak: „Mondd, hogy láttál bennünket. Mert ugye láttál bennünket?”

Jézusról annyit tudnak, hogy mezítláb járt, mint néha ők is, gyakori cipőcserejük közben. Vladimir megkérdezi ugyan egy alkalommal Estragont: „Mi közöd neked Jézushoz?” és a válasz meglepő: „Egész életemben őhöz hasonlóttam magam”, de az evangéliumi múlt inkább nosztalgia: „ott meleg volt, jó volt” és komor fenyegetettség: „Igen. S az embert egykettőre keresztre feszítették”.

Nem csoda, ha „a kárhozottól üdvözülve” a halál kívánatosnak tűnik fel számukra. Estragon mondja: „A legjobb volna, ha engem is megölnének, mint azt”,

de a „miféle azt?” kérdésre, amely esetleg Jézusra utalhatna, a válasz a 20. szándot idézi meg: „Mint azt a többi milliót és milliót”. Kissé kiábrándító Vladimir záró okoskodása: „Mindenkinek megvan a maga kis keresztje. Amíg meg nem hal, és gyorsan el nem felejtik.” Mi volna ez, ha nem Jézus megváltói kereszthalálának bagatellizálása?

Alaposan elidőztem a drámánál és Samuel Beckett gondolatainál, ideje a példabeszédre figyelve a tárgyra térnünk s az író világából – amelyben én, sajnos nem nehezen, a mi világunkra és magamra ismerek – visszatérnünk, „menekülünk az Úrhoz” (Ady az evangéliumhoz, a tékozló fiú példázatához).

Abból indulnék ki, hogy bár minden élettörténet homályos, mert valahol csak töredéke, része egy nagy egésznek, Jézus példázatai minden szükséztűsük ellenére teljesekek, van kezdetük és végük, érthetőek, van határozott végki-csengésük, nem hagynak minket bizonytalanságban. Az abszurd mint „technika” Jézusnál is felbukkan, de eszköz, nem cél (lásd a szálla-gerenda hasonlatot). Jézus sohasem hagy bizonytalanságban példázatai hőseinek jövője felől.

A tékozló fiú példázatát mindannyian ismeritek. Tudjuk, mi történt az első perctől a hazatérésig, és afelől sem maradunk bizonytalanságban – a báty akadémikusokodása ellenére –, mi lesz a tékozló fiú további sorsa. Ami bizonyos szempontból homályban marad, az az apa különös, a korra jellemző lelkisége és cselekedetének motivációja, éppen az, amit Jézus evangéliumként akar hallgatói szívébe bevinni. Vizsgáljunk meg egy pár szempontot közösen!

Először is, miért adta ki a vagyonból a felerészt, miért engedte el fiát az atya, amikor erre semmi sem kötelezte – sőt?! Egyszerű a válasz: azért, mert a fia volt és szerette őt. Elengedte, megajándékozta elsősorban a szabadsággal és csak másodsorban az anyagiakkal, pedig tudta, milyen kísértések és veszélyek leselkednek rá. Igen, Isten, akár a földi szülő, hagyja „leválni” magáról gyermekét, nem gördít akadályt önállóságának útjába, még ha félti is, aggódik is érte, mert ez isteni természetéből fakadó természetesség: a gyermek másként nem válhat felelős felnőtté, „világot kell látnia”, annak minden összetevőjét, a jót is, a rosszat is, önmagának kell felfedeznie és megtapasztalnia. Istennek el kell bocsátania gyermeke kezét, mert enélkül az nem lehet önálló és szabad lény; ha bezárná, magához láncolná, megfosztaná a tapasztalástól, ismeretszeréstől, az emberré válás lehetőségétől, amelyhez a kudarcok, a szenvedés, a kísértés és a vétkek is oda tartoznak. Jézus nem Buddha, akit atyja egy darabig úgy akar boldogítani, hogy elzárja a való világtól. Hogy visszautaljak: szabadság nélkül nincs konfliktus, és konfliktus nélkül nincs dráma, vagyis való élet. Ha Isten csírájában fojtaná el a rossz lehetőségét, az életet sterilizálná, lényegében megölné. Az igazán abszurd az volna, ha Isten rabszolgaként magához láncolná kisebbik fiát. Emlékezzünk csak: az ellenszenves bátynak nem jutott eszébe az útrakerlés, ő csak azt sérelmezte, hogy az otthonlét nem volt „komfortosabb”, nem mulathatott néha-néha

egy jót barátaival. Kicsinyesebb volt annál, hogysem az abszurdot felfedezze saját létezésében.

Másodszor: miért nem indult az apa a fia után, amikor oly sok idő múltán az nem tért haza s hírt sem hallatott maga felől? Mi mindannyian ezt tennénk! Szintén szeretetből és – tegyük hozzá – bölcsességből. Mindennapi tapasztalat, hogy ha a nem „evangéliumi” csellengőket a szülői erőszak, hatósági segédlettel ideig-óráig vissza is kényszerítheti a családba, azok előbb vagy utóbb újra megszöknek, mert a bűnbánat és belátás nem érleli meg felnőtségüket, nem munkálja ki „fiúságukat”, nem jutnak el a gyökeres átalakulásban a megtérés küszöbéig. Ezért vállalja az atya a „várakozó, kiváró” tisztét, bármennyire fájdalmas, gyöt-rő, gyakran szégyenteljes is ez a külvilág szempontjából. Isten jobb pedagógus, mint mi, alázatos rabszolga tud lenni tudása ellenére: ezért tud ott állni a kapuban reggeltől estig, estétől reggelig mozdulatlanul, látszólagos passzivitásban, az 50–50% esélyt latolgtatva, mert szeret és arra ítélte magát, hogy higgyen és bízzék a fiában, ne adja fel a reményt. Biztos vagyok benne, hogy – a földi szülő analó-giájára – ha gyermekének halálhírért hozták volna, az atya kimozdul letargiájából, vagy ami annak tűnhetett, hogy fiának az otthoni végtisztességet megadhassa, és akkor se fogadja másképp, ha betegen, nyomorékon, magatehetetlenül hozzák haza. Várakozásában személyisége teljessége nyilvánul meg, és az az igény, hogy a történet lezárulhasson, bármilyen, de ha lehetséges, evangéliumi végkifejlettel, *üdvösségesen*. Nem véletlen a „meghalt és feltámadott” szóhasználat: az emberi élettörténet Isten hite szerint és hitünk szerint is csak az örök élettel érhet üdvös-séges véget.

Könnyű Istennek – vethetné közbe valaki –, ő Godot, akire mindig várnak, mi pedig várakozók vagyunk mindahányan. Ő *Istenként* személy, nem ember-ként, még ha természetfeletti is a személyisége, ahogy Varga Béla püspökünk írta: „személyfeletti személy”.

Engedjétek meg, hogy ellentmondjak: úgy érzem, Istennek éppen ezért „ne-hezebb” hinnie az emberben, mint nekünk Őbenne! Az embert lekötheti a világ-gal való ismerkedés, viaskodás vagy éppen a kiművelt és rafinált unatkozás, fel-vértézheti magát akár közönnyel is. Isten ezt nem teszi, nem teheti meg, mert Ő a szeretet teljessége. Neki mindig meg kell érkeznie és meg is érkezik, még ha a látszat azt sugallná is, hogy tapodtat sem „mozdult” a kapuból. Vajon a mágnes nem rántja-e magához a vasreszeléket? És vajon mi volt az a delejes sugárzás, amely a fiúra az otthon iránti vágyakozásában végig hatott és végre kimozdítot-ta a holtpontról, ahol legtöbbszörnek szokása megátalkodni, hogy innen bizony egy lépést se tovább, mert ez önbecsülésünk, önmagunk teljes feladásával lenne egyenértékű?!

Meggyőződése, hogy az apa szeretete, hite és várakozása nélkül a tékozló fiú soha nem tér és ér haza!

Lehet, hogy mi, emberek előbb a közfürdőbe vittük volna a fiút, féregtelenítjük, orvosi vizsgálatra kötelezzük, és csak azután öleljük és csókoljuk meg – és már a lakomán elkezdődött volna, hogy „ugye megmondtam...”?!

Isten nem tesz ilyet, tudja, hogy Ő az egyetlen biztos pont fia életében, az egyetlen menedék; nélküle nincs hová mennie, és Ő ezért sem mozdulhat el otthonról. El tudom képzelni, hogy az atya távollétében a szolgák nem merik beengedni uruk fiát, a bátyja meg elzavarja, ráuszítja a „csavargóra” a házőrző kutyákat. Emberi gyarlóságunkkal összevetve Isten várakozásának ezért még csodálatosabbnak kell feltűnnie előttünk: Isten a várakozásban valósággal felfüggeszti létét, elhagyja minden más dolgát, függővé teszi magát gyermekétől, az embertől, olyan módon tagadva meg magát, ami valóban az abszurdal volna határos, feje tetejére állítaná a dolgokat, ha nem a szeretet vezérelné és motiválná.

Mi ehhez az atyai szeretethez képest a mi hitünk, áldozat- és közösségvállalásunk, reményünkől fakadó önfeladásunk, várakozásunk és türelmünk?! Az, ami a perc, még ha tíz percre is nyújtjuk néha, akadémiái tudatlansága Isten bölcsességéhez viszonyítva, a szentjánosbogár fényköre a mindenség fénysugárzásához képest.

Végül Isten azért is várakozik ránk, mert nélküle nincs új esélyünk: egy kiadós fürdő, hazai ebéd után bátyánk részéről „le is út, fel is út”...

Semmi sem a mienk többé, és egyedül Isten megkérdőjelezett tekintélye az, ami íme, mégis lehetővé teszi, hogy béresként, tisztességes munkával vezekelve megkereshessük otthon is mindennapi kenyerünket. Isten szentsége az egyetlen „akadálya” annak, hogy visszakényszerüljünk a tisztátalanságba, a disznók moslékát megvámolni. Igen, ez Isten: önmagáról mond le, hogy mi megmaradhasunk élete és teremtése értelmének, világosságának, céljának és örömének. És – ne legyünk részrehajlók! – Isten a nagyobbik testvér előtt is megalázkodik: nem kényszeríti fiát arra, hogy kedve ellenére részt vegyen az Ő örömében. Megérne egy misét – akarom mondani: prédikációt; talán egyszer meg is írom – ez a szomorú atyaság: „Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied. Vigadnod és örülnöd kellene...”, már *csak ezért is* – teszem én hozzá.

Isten várakozása talán akkor sem szűnhet meg, amikor másnap a fiú béresként szolgálni kezdi... a bátyját. Vajon hogy ér véget az első munkás, kijózanító hétköznapi?

Néha a földi szülő se szólhat bele gyermekei konfliktusába, de ottléte, jelenléte annál szükségesebb, hogy a földi viszály ne vezessen lelki „égháborúhoz”, hiszen mi, emberek arra is képesek vagyunk, hogy a temetést meg se várva a koporsót használjuk barikádnak egymás ellen, számláink rendezéséhez, nemcsak a magunk, hanem atyáink lelki üdvösségét vagy csendes pihenését, nevük jó hírét is kockára téve.

Valóban abszurd a lét? Nem tudom. A létezésünk mindig drámai, és nagyon sokszor abszurdnak tűnik, annak fogjuk fel, látjuk. A 20. század nem véletlenül

juttatta diadalra irodalmában e műfajt, pár évvel a második világháború után nem véletlenül kapott békedíj helyett irodalmi Nobel-díjat drámájáért Samuel Beckett s azt sem tartom véletlennek, hogy elmenekült az díj-átvétel elől: amit el akart mondani, azt elmondta a drámájában.

Godot-ra várunk valahol mindannyian, és nem jön: egyedül a fa rügyezik ki és lombosodik ki az egyik felvonás végétől a másik kezdetéig, hogy mégis történjék valami, ne veszítsük el teljesen a reményt és a türelmet a várakozásban.

Micsoda paradoxon!: Isten jobban hisz, bízik az emberben, mint az ember Istenben! A 20. század egy mondatban s a magyarázatát is látom: Isten mindig jobban szeretett minket, mint mi Őt, s amikor erről elfeledkezünk, akkor a lét nemcsak értelmetlenné válik – mert ezen még jól elszórakoznánk –, hanem elviselhetetlenné is.

Késélen állunk, de már vesztesre: a két lator közül csak az egyik üdvözült s ez még 50% esélyt jelentene, de a négy evangélium közül csak az egyik tudósít erről: talán ettől értékesebb az örömhír, ha érvényessége, tekintélye megcsorbul is. Bizony nagy kár volna, igazi kárhozat, ha Isten abbahagyná a várakozást. Talán ez volna a világnak az a vége, amelyről olyan sokan sokfélét papolnak.

Mégis úgy érzem, amikor Samuel Beckett kifordult önmagából és tükröt tartott méltóságát vesztett világunk elé (Deák Tamás), még látott esélyt s megérdemelte a Nobel-díjat – bár Jézusnak valószínűleg ma nem ítélnék oda a tékozló fiú unalmasnak tűnő példázatáért.

Pozzo azt mondja, mikor előtűnik a színen, hogy Luckytól meg kellene szabadulnia, „ahelyett, hogy egyszerűen kidobnám az ajtón, kidobnám seggberügások kísértében, jóságosan kihajtom a Megváltóról elnevezett piacra, s ott eladom, hogy valami hasznom legyen belőle”. Ez is egy lehetőség.

Közben azonban a fiú, két különböző alakban, egyszer juh-, egyszer kecskepásztorként, mégis csak hírt hoz Godot-ról. Egyedül ő a bizonyosság arra, hogy Godot egyáltalán létezik. Ezért fejezem be beszédemet egy idézettel, Vladimir és Estragon párbeszédével:

„VLADIMIR: Kezdjük előlről az egészet.

ESTRAGON: Csakugyan, gondolom nem is lesz nehéz.

VLADIMIR: Elindulni, az nehéz.

ESTRAGON: Bárhonnan elindulhat az ember.

VLADIMIR: De el kell határoznia.”

Igen, ezt akartam mondani ma nektek, Testvéreim. Előbb vagy utóbb el kell határoznunk magunkat, Istenre várva.

PÁLFFY TAMÁS SZABOLCS

AZ EMMAUSI TANÍTVÁNYOK HITE
HÚSVÉTI BESZÉD ÜNNEP ELSŐ NAPJÁRA

„Tanítványai közül ketten aznap egy faluba mentek, amely Jeruzsálemtől hatvan futamnyira volt, és amelynek Emmaus a neve, és beszélgettek egymással mindarról, ami történt. Miközben beszélgettek és vitatkoztak egymással, maga Jézus is melléjük szegődött, és együtt ment velük. Látásukat azonban valami akadályozta és nem ismerték fel őt.”

„És amikor asztalhoz telepedett velük, vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és nekik adta. Erre megnyílt a szemük, és felismerték, ő azonban eltűnt előlük.” (Lk 24,13–16, 30–31)

Húsvétot ünneplő Gyülekezet, kedves keresztény Testvéreim!

Húsvét első napján engedjétek meg, hogy egy személyes élményről számoljak be nektek:

Teológiai hallgató koromban Kolozsvárról március 15. alkalmával egy a nyugati országhatár közelében lévő településre utaztam más felekezetű teológiai hallgatókkal. A több órás utazás alatt sok mindenről beszélgettünk, s amint az természetes, a beszélgetés során kérdések is felmerültek. Válaszadásunk vagy válaszkeresésünk során különbözőképpen foglaltunk állást egy-egy kérdés kapcsán. Úgy gondolom, hogy ebben sincs semmi rendkívüli. Tény, hogy türelmesen meg tudtuk hallgatni egymást, s amennyiben valakinek a meglátása eltért a többiekétől, azt nem néztük rossz szemmel. Útközben kis pihenőt tartottunk és együtt étkeztünk, akár azt is mondhatnám: együtt törtük meg a kenyeret. Késő este egy közös vacsoránál a húsvéti ünnepre terelődött a szó, s mivel én voltam az egyetlen unitárius a csapatban, az unitárius húsvét-felfogásról kérdeztek. Elmondtam nekik, hogy mi, unitáriusok húsvétkor nem Jézus testi feltámadását ünnepeljük, hanem eszméinek a győzelmét. Ez a mondatom – szemmel láthatóan – megrökönyödést váltott ki a belőlük:

– Te nem hiszed, hogy Jézus Krisztus testben feltámadt? – kérdezték.

– Nem. Ezt nem hiszem. – feleltem.

– Akkor te nem is vagy keresztény. Ha pedig nem vallod Jézus Krisztus testi feltámadását, akkor nem fogsz üdvözülni és örök kárhozatra jutsz! Nem félsz te ettől?